

HALLITUKSEN
REFORMI

Kuntien rahoitukseen liittyvät tasausjärjestelmät

Kuntatalo 31.10.2017

SOTE- ja MAAKUNTAUUDISTUKSEN
VASTUUVALMISTELIJOIDEN TAPAAMINEN

Valtiovarainministeriö / Kunta- ja aluehallinto-osasto
Miikka Vähänen

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Esityksen rakenne

- Yksittäisen kunnan rahoituksen muutos → miksi tarvitaan tasauselementtejä?
- Miten vos-järjestelmää muutetaan, että muutokset saadaan kohtuullisiksi
→ Mitä ovat uudet kuntien rahoitusjärjestelmän tasauselementit?
- Esimerkit sote-siirron muutosrajoittimesta ja järjestelmämuutoksen tasauksesta

Yksittäisen kunnan rahoituksen muutos

- Lähtökohtaisesti kuntakohtaiset muutokset talouden tasapainotilaan merkittävät eli siirtyvät kustannukset poikkeavat siirtävistä tuloista
- Mistä suuret muutokset johtuvat?
 - Sote-kustannusten vaihteluväli suuri (2 391 – 6 175 €/as)
 - Kuntien veroprosentin tuottoerot (109 – 369 €/as), ääripäiden erot 3,5-kertaisia
 - Siirtyvissä tuloissa ja menoissa suuria eroja (-2 045 – 1 063 €/as)
 - Kuntiin jäävissä kustannuksissa myös isoja eroja (1 112 – 3 831 €/as)
 - Lisäksi yhteisöveron määrän vaihtelee kunnittain
 - Verotulojen alenema vaikuttaa merkittävästi verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen → järjestelmä ei enää toimi
 - ”Sote-relevanttien” valtionosuuksien määrä voi poiketa kunnan todellisista sote-kustannuksista

Miten valtionosuusjärjestelmää muutetaan lähtökohtaisesti suurten kuntakohtaisten muutosten kohtuullistamiseksi?

OSA 1 Peruskriteerit:

- **LÄHTÖKOHTA: Järjestelmän tulee edelleen on toimiva eli täyttää hyvän valtionosuusjärjestelmän kriteerit soten jälkeisessäkin maailmassa**
- Valtionosuusjärjestelmän perusrakenne pysyy ennallaan (siirretään sote-ikäryhmät, sairastavuus ja osa muista kriteereistä)
- Kriteerit pääosin samat kuin nykyisin; työpaikkaomavaraisuus korvataan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiskertoimella sekä poistuu eräitä kompensatio- ja tasauselementtejä, jotka eivät ole olleet varsinaista valtionosuutta
- Tulojen tasausjärjestelmään (verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus) muutoksina tasauslisäprosentin nosto 80 à 90 %:iin ja tasausvähennysprosentti lievästi progressiivisesta 30+ % kiinteään 15 %:iin
- Tulojen tasausjärjestelmään lisäksi palautettu 50 % kiinteistöverosta* (voimalaitoksista mukana vain ydinvoima)

* = Kiinteistövero poistettiin verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta vuonna 2012

Miten valtionosuusjärjestelmää muutetaan lähtökohtaisesti suurten kuntakohtaisten muutosten kohtuullistamiseksi?

OSA 2 Tasauselementit:

- **LÄHTÖKOHTA: em. peruskriteeristön muutoksilla ei pystytä kohtuullistamaan suuria muutoksia à tarvitaan muita tasauselementtejä**

1) Puhtaasti sote-tehtävien siirrosta aiheutuvien ns. *sote-siirron muutosrajoitin*:

- rajoitetaan siirtyvien kustannusten ja tulojen (ml. verotuloihin perustuva tasaus) erotusta symmetrisesti 60 % (omavastuuksi jää 40 %)
- pysyvä tasaus

2) Kaikki rahoitusaseman muutokset huomioiva *järjestelmämuutoksentasaus* :

- voimaantulovuonna muutos rajataan nolnaan (tarkemmin +7 €/as johtuen hyte:stä) verrattuna vuoden 2019 poikkileikkaustilanteeseen (oletuksena, että muut tuloslaskelman erät pysyvät ennallaan)
- muutos kasvaa enintään +/- 25 €/asukas per vuosi kohti uuden järjestelmän mukaista tasapainoa
- siirtymätasaus jää vuodesta 2024 eteenpäin PYSYVÄKSI siten, että sotesta aiheutuva tasapainon muutos on enintään +/- 100 €/asukas (yhden kunnallisvero-%:n tuotto keskimäärin 184 €/asukas)

MITEN SOTE-SIIRRON MUUTOSRAJOITIN TOIMII?

60 %

Kunnalle myönnetään valtionosuuden lisäystä, jos järjestämisvastuun siirtyessä maakunnalle kunnan tulot vähenevät enemmän kuin mitä kunnasta maakunnalle siirtyvien kustannukset ovat. Vastaavasti kunnan valtionosuutta vähennetään, jos siirtyvät kustannukset ovat siirtyviä tuloja suuremmat. Lisäys tai vähennys ei ole täysimääräinen vaan se on rajoitettu 60 %:iin muutoksen suuruudesta.

Kunnasta siirtyvät tulot
siirtyviä kustannuksia
suuremmat

Siirtyvät tulot:
30 000 000 €

Siirtyvät
kustannukset:
20 000 000 €

Muutosrajoittimen
määrä:

$$(30\,000\,000 - 20\,000\,000) \times 0,6 \\ = 6\,000\,000 \text{ €} \\ \text{(lisäystä)}$$

Kunnasta siirtyvät
kustannukset siirtyviä
tuloja suuremmat

Siirtyvät tulot:
20 000 000 €

Siirtyvät
kustannukset:
30 000 000 €

Muutosrajoittimen
määrä:

$$(20\,000\,000 - 30\,000\,000) \times 0,6 \\ = -6\,000\,000 \text{ €} \\ \text{(vähennystä)}$$

MITEN SOTE-SIIRRON MUUTOSRAJOITIN TOIMII?

Kuntien tekemät päätökset sote-menoista ennen uudistuksen voimaantuloa vaikuttavat suoraan kunnan muutosrajoittimen euromääräiseen tasoon. Käytännössä muutosrajoitin toimii sillä tavoin, että kunnan lisätessä sote-kustannuksiaan sen valtionosuus vähenee ja kunnan vähentäessä sote-kustannuksiaan sen valtionosuus kasvaa.

$$+ 4 \% =$$

SOTE-KUSTANNUSTEN
MUUTOS

$$- 4 \% =$$

$$\begin{aligned} & (30\,000\,000 - 20\,800\,000) \\ & \quad \times 0,6 \\ & = 5\,520\,000 \text{ €} \\ & \quad \text{(lisäystä)} \end{aligned}$$

MUUTOSRAJOITTIMEN
MÄÄRÄ

$$\begin{aligned} & (30\,000\,000 - 19\,200\,000) \\ & \quad \times 0,6 \\ & = 6\,480\,000 \text{ €} \\ & \quad \text{(lisäystä)} \end{aligned}$$

MITEN SOTE-SIIRRON MUUTOSRAJOITIN TOIMII?

Kuntien tekemät päätökset sote-menoista ennen uudistuksen voimaantuloa vaikuttavat suoraan kunnan muutosrajoittimen euromääräiseen tasoon. Käytännössä muutosrajoitin toimii siten, että kunnan lisätessä sote-kustannuksiaan sen valtionosuus vähenee ja kunnan vähentäessä sote-kustannuksiaan sen valtionosuus kasvaa.

$$+ 4 \% =$$

SOTE-KUSTANNUSTEN
MUUTOS

$$- 4 \% =$$

$$\begin{aligned} & (20\,000\,000 - 31\,200\,000) \\ & \quad \times 0,6 \\ & = - 6\,720\,000 \text{ €} \\ & \quad \text{(vähennystä)} \end{aligned}$$

MUUTOSRAJOITTIMEN
MÄÄRÄ

$$\begin{aligned} & (20\,000\,000 - 28\,800\,000) \\ & \quad \times 0,6 \\ & = - 5\,280\,000 \text{ €} \\ & \quad \text{(vähennystä)} \end{aligned}$$

**Kuntien talouteen kohdistuvien
muutosten rajaaminen uudistuksen
tullessa voimaan**
Järjestelmämuutoksen tasaus

MIKÄ JÄRJESTELMÄMUUTOKSEN TASAUS?

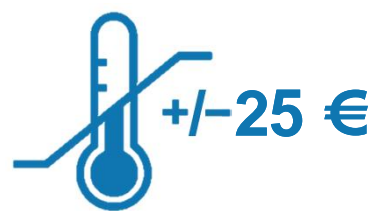
Valmistelun lähtökohtana ja tavoitteena on ollut, että talouteen kohdistuvat muutokset nykytilaan verrattuna olisivat mahdollisimman pienet. Tämän vuoksi muutosta lievennetään järjestelmämuutoksen tasauksella.

Tasauksen perusteena käytetään kunnan tasapainotilaa, jota mitataan vuosikatteen riittävydellä poistoihin. Järjestelmämuutos on määritelmällisesti uuden rahoitusmallin tasapainotilan ja uudistusta edeltävän tasapainotilan erotus.

Uudistuksen tullessa voimaan vuonna 2020 kuntien taloudellinen tasapainotilanne jäädytettäisiin laskennallisesti uudistusta edeltäneen (vuoden 2019 arvioidun) tasapainotilanteen mukaiseksi kunnittain.

Vuodesta 2021 lähtien muutos kohti kunnan uuden rahoitusmallin mukaista tasapainotilaa olisi +/- 25 euroa asukasta kohti vuosittain.

Vuonna 2024 kunnan tasapainotilan enimmäismuutos olisi +/- 100 euroa asukasta kohti. Enimmäismuutos esitetään rajattavaksi tähän ja sen ylittävä osa jäisi toistaiseksi pysyvänä tasauksena kunnan peruspalvelujen valtionosuuksiin.

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

MITEN JÄRJESTELMÄMUUTOKSEN TASAUS TOIMII?

Kunnan tasapainotilan
muutos on - 150 €/asukas

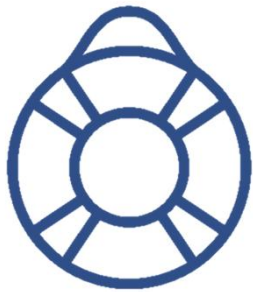

Järjestelmämuutoksen
tasaus

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

MITEN JÄRJESTELMÄMUUTOKSEN TASAUS TOIMII?

Kuntien tulee huomioida, että järjestelmämuutoksen tasauksella ei ”pelasteta” minkään kunnan taloutta. Jos kunnan talous on epätasapainossa ennen uudistusta esimerkiksi - 500 euroa/asukas, kunnan tasapaino voi parantua uudistuksen vaikutuksesta maksimissaan - 400 euroon asukasta kohti. Toisaalta jos kunnan tilanne on hyvä, niin uudistukseen sisältyvillä muutoksilla kunnan talous heikentyy enintään - 100 euroa asukasta kohti. Näin kunnan hyvä taloudellinen asema pysyy myös uudistuksen jälkeen.

Kuntien kannalta keskeistä on pitää uudistukseen perustuen taloutensa hyvässä kunnossa. Tämä edellyttää menomalttia sote-kustannusten ohella myös kunnan muissa kustannuksissa. Hillitty kustannuskehitys ennen maakunta- ja sote-uudistusta näkyy kunnan talouden tasapainotilan parantumisena sekä ennen että jälkeen uudistuksen. Kustannuskehitystä koskevat päätökset tulisi kuitenkin tehdä vastuullisesti, ottaen huomioon sekä kunnan talous että maakuntien tuleva palvelujen rahoitus.

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Kiitos!

Tutustu tarkemmin:

<http://alueuudistus.fi/kuntien-valtionosuusjarjestelma>

**HALLITUKSEN
REFORMI**